

Mishpatim - מִשְׁפָּטִים

Schriftgedeelten: Sh'mot/Ex. 21:1-24:18, Yirm'yahu/Jer. 34:8-22, 33:25-26, Ivrim/Hebr. 9:11-28

Achim v'Achiyot – broeders en zusters,

Am-Yisra'el heeft net een ontzagwekkende ervaring achter de rug – de ontmoeting met HaShem bij de berg Sinai. Het is juist bij deze berg dat onze vaders een eenheid ten toon spreiden die ongekend is. Het begon al in Ex. 19:2 dat ze daar hun kampement opsloegen als één van hart. Er staat: *Vayikhan sham Yisra'el neged hahar* – en **hij** (e.v.) legerde zich daar, Israel, tegenover de berg. Ze waren daar als één man, één van hart. Ze wisten, bij deze berg gaat het gebeuren – hier zal het feest zijn waarvoor we uit Mitzrayim moesten vertrekken. Want met die boodschap ging Moshe toch naar de faro, Ex 5:1: Laat mijn volk trekken dat ze een feest voor Mij vieren in de woestijn. En hier was het feest.

Dit schrikwekkende gebeuren bij de Sinai was bedoeld om Am-Yisra'el op een hoger niveau te brengen zegt Rashi bij 20:17 *Toen het volk dat zag weken zij af en stonden van ver*. G-d had hen tot deelgenoten van deze monumentale wonderen gemaakt om hen te *verhogen* [נִסֹּת אֶתְכֶם, 20:16 of 20] en hen uit de eerste hand Zijn ontzagwekkendheid te tonen. Die herinnering zou een deel worden van de eeuwige erfenis van Israël en het zou hen helpen om niet te zondigen. Dat dit niet bedoeld was om hen schrik aan te jagen blijkt uit parashat Mishpatim. Want mishpatim betekent 'rechtsregels' en gaat over de onderlinge verhoudingen van mens tot mens. De Goede Herder is bezorgd voor zijn kudde. Er moeten goede rechtsregels zijn opdat er vrede en recht zal zijn binnen de gemeente van Israel. Is dit niet prachtig? Als er onderling vrede en recht heerst kan de Eeuwige Zijn volk zegenen. Zie de vervulling ervan in de profetische T'hilim/Psalm 85 waar we o.a. lezen:

De goedertierenheid en de waarheid zullen elkaar ontmoeten, de gerechtigheid en vrede zullen elkaar kussen. De waarheid zal uit de aarde spruiten, en gerechtigheid zal van de hemel neerkijken. Ook zal YHWH het goede geven en ons land zal zijn vrucht geven. De gerechtigheid zal voor Zijn aangezicht heengaan, en Hij zal ze zetten op de weg van Zijn voetstappen.

Nog iets in die lijn

Israel moest een altaar van aarde maken voor de Eeuwige, of anders een altaar van hele, niet gehouwen stenen, Ex. 20:24-25. Wat wordt bedoeld met het altaar van aarde? Volgens de chazal (onze geleerden) is dat het koperen altaar, wat hol was en wat gevuld werd met aarde. De wanden van dit Tabernakelaltaar waren gemaakt van hout met koper bekleed (27:1-2) en haar holle binnenste werd gevuld met aarde, telkens wanneer de Mishkan werd opgericht. Daarom noemt de Torah het hier een Altaar van de aarde. De verwijzing naar het Altaar in termen van de aarde, i.p.v. haar wanden, vloeit voort uit het bovenstaande thema, 20:23 Gij zult naast Mij niet maken zilveren en gouden goden. De mens moet zijn missie uitvoeren door zijn aardse natuur te verheffen tot het hoogtepunt van het Goddelijke, niet door zijn inspiratie te zoeken in beelden van de hemelse wezens (*Rav Hirsch*). M.a.w. dit altaar van aarde wijst de mens op zijn roeping om zichzelf en alles wat hij heeft in dienst te stellen van de Schepper.

W'eleh hamishpatim

Met dit in ons achterhoofd gaan we naar het gedeelte van deze week, Parshe Mishpatim. Het begint a.v.: *W'eleh hamishpatim* – en dit zijn de rechtsregels. Hierbij merkt Rashi op: Als er in de Torah staat, *éleh*, dat is "deze", dan wordt dit woord gebruikt om te scheiden van wat eerder is gezegd. En als er staat: *w'éleh* - "en deze", dan betekent het dat het toevoegt aan wat eerder is gezegd [Tanchuma Mishpatim 3]. Dus, net zoals wat eerder is vermeld, namelijk de Tien Woorden afkomstig waren van de Sinai, kwamen ook deze Mishpatim van de Sinai. En dan vraagt Rashi: [למה נוסמה פרשת דינין לפרשת מזבח, לומר לך שתשים סנהדרין אצל המקדש [המזבח]]: - Waarom werd het gedeelte over wetten naast het gedeelte over het altaar geplaatst? Om u te leren dat u het Sanhedrin naast de Bet haMikdash (andere edities: het altaar) moet plaatsen. [Uit de Mechilta]

Dat leert ons ook dat de Verzoening via het offer het uitgangspunt is van de rechtsregels. Israel mocht vanuit de verzoening de liefde van G-d laten zien naar elkaar. Dan denk ik b.v. aan de gelijkenis van de onbarmhartige dienaar in Mat. 18:21-35. Die man was veel vergeven, maar kon de kleine schuld van zijn collega niet vergeven. De verbinding van Mishpatim met het altaar leert ons dat de vergevende liefde van G-d het uitgangspunt moet zijn in de omgang met elkaar. Dat Mishpatim gelinkt is aan de Tien Woorden betekent dat onze onderlinge verhoudingen voor HaShem in zekere zin het belangrijkste zijn. Anders gezegd: onze onderlinge relatie laat zien dat we G-d liefhebben.

Mishpatim (הַמִּשְׁפָּטִים) = rechtsregels. Het e.v. is מִשְׁפָּט: rechtspraak, rechtszaal, vonnis of oordeel. Taalkundig betekent het ook een 'zin', net als het Engelse woord 'sentence'. Stam: shaphat (שָׁפַט): rechtspreken, richten (regeren)

Nu een vraag: Welk boek in de Tenach heeft een naam die aan shafat is gelinkt? Dat is het boek Shoftim (שׁוֹפְטִים) - Richters. In welk deel van de Tenach staat dit boek? Dan moeten we bedenken dat Tenach staat voor: Torah, Nevi'im en K'tuvim. Nevi'im is de afdeling met de boeken van de profeten en K'tuvim dat zijn de geschriften. Daarin is de Joodse Tenach is heel anders dan het christelijke 'Oude Testament'. Want na de Torah komen meteen de profeten, beginnend bij Joshua, Richters, Shmu'el, M'lachim en dan krijgen we de ons bekende profeten, Jesaja, Jeremia etc. Van de Torah, de 5 boeken van Mozes weten we dat ze profetisch zijn, maar Joshua, Richters/Shoftim, Samu'el/Shmu'el en de Koningen zouden wij niet zo snel bij de profeten voegen. De wijzen van Israel hebben daar echter anders over gedacht. Zij zagen deze boeken als profetisch voor de navolgende generaties. En zo is ook het boek Shoftim (Richters) een boek met profetische betekenis. Het is daarom dat b.v. het gebeurde bij Gidon de basis vormt voor Arma-Geddon. De Bijbelverklaring zegt: Door het gebruik van de Hebreeuwse term Arma-Geddon wordt de aandacht gevestigd op het symbolische karakter van deze naam. Ἀρμα = wagen, Γεδών = Gidon. En Gidon (גִּדּוֹן) komt van gada (גָּדָה): neerhouwen, afhakken.

Het boek Shoftim wijst feitelijk naar de terugkomst van Yeshua als de Shofet haAretz, de Rechter van de aarde. Zie Gen. 18:25 (הַשֹּׁפֵט כָּל-הָאָרֶץ, לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט) *Zou de Rechter van de ganse aarde geen recht doen?* Zie ook Psalm 96:11-13:

Dat de hemelen zich verblijden, en de aarde zich verheuge; dat de zee bruije met haar volheid. Dat het veld huppele van vreugde met al wat erin is, dat dan de bomen van het woud juichen. Voor het aangezicht van YHWH; want Hij komt, want Hij komt om de aarde te

richten; Hij zal de wereld **richten** met gerechtigheid, en de volken met Zijn waarheid.

Dit laatste in Ivrít: (כִּי בָא, לְשֹפֵט הָאָרֶץ, יִשְׁפֹט-תִּבְלַל בְּצִדְקָה; וְעַמִּים, בְּאִמּוֹנָתוֹ) Yeshua komt dus terug als de grote Richter en dat wordt afgebeeld in het boek Shoftim/Richters.

Naast het grote vonnis wat Yeshua zal uitvoeren over de vijanden van Israël, is er voor Israël ook een taak in het Vrederijk. Zij moeten het beschreven oordeel voltrekken – *la'asot bahem mishpat katuv*. Zie Psalm 149, AO Siddur pg 20. Over wie moet Israël dus rechtspreken? Over volken en overheden, om koningen in boeien te slaan en hun aanzienlijken in kettingen van ijzer. Dit zal de glorie zijn voor al de chasidim, G-ds gunstgenoten! Hier gaat het ook over Mishpat, dus over de rechtsregels tussen mensen onderling; je zou dit ook kunnen vertalen als 'mensenrechten'.

Dat parashat Mishpatim meteen na de Tien Woorden komt laat zien dat we G-ds Verbond vooral zichtbaar moeten maken via onze omgang met onze naaste. Want de mishpatim gaan over rechtsregels tussen mensen onderling. Zoals Rav Shaul zo mooi zegt: *Want de hele Torah wordt in één woord vervuld, namelijk in dit: Gij zult uw naaste liefhebben gelijk uzelfven.* (Gal. 5:14)

Nog een paar opmerkelijke zaken:

Ex. 21:1-6 *Eved Ivri* – de Hebreeuwse dienaar. Als hij bij zijn Heer blijft is hij gelukkig, samen met vrouw en kinderen; een rèmez naar het 1000-jarig Rijk, een beeld dat Isra'el nooit meer gescheiden zal zijn van JHWH. Wie was een 'Eved Ivri', eigenlijk staat er dan: ha'Eved ha'Ivri? Josef wordt door de vrouw van Potifar de Eved Ivri genoemd, Gen. 39:17.

Ex. 21:22 zien we de instelling van het Bet-Din. Rashi: En als mannen ruzie maken en een zwangere vrouw slaan, en ze krijgt een miskraam maar er is geen dodelijke afloop, dan zal hij zeker gestraft worden, zoals de man van de vrouw eist, en hij zal [vergoeding] geven volgens de [orders van de rechters].

Ex. 21:23 *“maar indien er een dodelijk verderf zal zijn, zo zult gij geven ziel voor ziel, oog om oog,”* enz. De Rabbijnen zeggen: er staat w'natata – geven, en dus niet nemen => hieruit wordt afgeleid dat het om een geldelijke compensatie gaat. Wat betreft “ziel voor ziel” verschillen de rabbijnen van gedachten. Sommigen zeggen, dat hij feitelijk zijn leven moet geven, en sommigen zeggen dat hij geld moet betalen, maar niet echt een leven, en als iemand van plan is een persoon te doden en een ander doodt, is hij vrijgesteld van de doodstraf en moet hij zijn erfgenamen [van het slachtoffer] zijn waarde betalen, zoals [het zou zijn als] hij op de markt zou worden verkocht. [Uit Mechilta, Sanh. 79]

Ex. 21:32: *Dertig zilverlingen!* Komt jullie dat bekend voor? Dit was het bloedgeld bij Yeshua. dertig sikkels: Dit is een bevel van de Schrift [dat de eigenaar van de stier dertig shekels betaalt] of hij [de dode slaaf] duizend zuz waard was of niet meer dan een dinar.

Ex. 23:14-19 *Sh'losh regalim* – dit zijn de 3 opgangsfeesten waarin we gezamenlijk ons verheugen in de G-d van Israël. We stellen Hem daarin a.h.w. centraal!

De Malach Adonai

Onze parashah heeft allerlei connecties met de Shabbat en ook een waarschuwing m.b.t. de Engel van het Verbond, die wij kennen als Yeshua haMashiach Ex. 23:20-33 Deze Malach Adonai is G-ds geleide op de reis en zal zorgen voor de verdrijving van de vijanden. Yeshua is niet zomaar iemand – Hij is bijzonder aan de Vader verbonden. In Opb. 2:18 zien we Hem met ogen als vuurvlammen, als Hij de anti-christelijke Kerk aanspreekt. Zij heeft immers de Naam beledigd door haar hoererijen. Zie ook Opb. 17 en 18.

Rashi: want Mijn Naam is binnen in Hem: Deze clause is verbonden met het begin van het vers: Pas op voor hem want Mijn Naam is met hem verbonden. Onze geleerden, echter, zeiden: Dit is de engel Metatron, wiens naam is als de naam van zijn Meester [Sanh. 38b]. De getalswaarde van Metatron / מֵטַטְרוֹן [314] is gelijk aan die van שְׁדֵי [314]. [Uit Tikunei Zohar 66b]

Metatron is de aanduiding van de Malach Adonai in de Zohar: “Er is een man als Hij een man is, Die een engel is. Deze Engel is Metatron de Bewaarder van Isra’el...”. In Jes. 63:9 wordt hij de Malach haPanim genoemd, dat is de Engel van het aangezicht. Deze Engel is zo een met G-ds volk, dat hij met hen meelijdt. Zie ook Hand. 9:4, Zach. 2:8. Matth. 25:45. Wij geloven dat dit Yeshua is en dat Hij bij ons is en met ons meelijdt. Maar Hij is het ook die Israel zal verlossen uit de greep van de verzamelde wereldmachten – Gog uMagog – via Arma-Geddon.

Rega b’Ivrit

In rega b’Ivrit – een moment met het Hebreeuws, behandelt rabbi Shapira ook Ex. 23:9 *U mag de vreemdeling niet onderdrukken*. Het Hebreeuwse woord vertaald in onderdrukken is ‘tilchatz’. Het komt van lachatz – onder druk zetten. Je moet de ger niet anders behandelen dan een ander. וְאַתֶּם, לֹא תִלְחָצוּ; וְאַתֶּם, יְדַעְתֶּם אֶת-נַפְשׁ הַגֵּר--כִּי-גֵרִים הָיִיתֶם, בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם. V’atem = en jullie, y’datem = jullie kennen, et nefesh hagèr ki gerim hèyitem b’èretz Mitzrayim = het gemoed van een vreemdeling, omdat jullie vreemdelingen waren in het land Egypte. Dat lijkt het te zeggen.

Maar het woord ‘ger’ (גֵּר) wat 3x verschijnt komt van ‘gar’- wonen, verblijven. En dit Torah gebod gaat over hen die willen wonen binnen Israel. Let op, er zijn 2 soorten gerim:

‘ger toshav’ – iemand die tijdelijk als vreemdeling in het Land verblijft. Die is niet verplicht om de hele Torah te houden.

ger tzèdeq’ – dit is iemand die zich wil aansluiten bij het volk. Die heeft de volle verplichtingen van de Torah.

Shapira legt uit dat de Torah ons hier vertelt dat een ‘ger tzèdeq’ niet onderdrukt mag worden – je mag hem niet verplichten om zich als een Jood te gedragen. Veel mensen zeggen dat een niet-Jood net zo moet leven als een Jood. De Torah is het daarmee niet eens.

‘Lo tilchatz’ staat er, dat betekent dat we hen niet moeten dwingen. Maar dan lezen we:

‘V’atem y’datem et nefesh hagèr’ (וְאַתֶּם, יְדַעְתֶּם אֶת-נַפְשׁ הַגֵּר). Wat betekent ‘ydatem’?

Jullie wisten. Da’at = kennis, weten. Y’datem et nefesh hagèr – nefesh is je innerlijke wezen.

Waar wist Israel wat de nefesh hagèr is – het innerlijke wezen van een vreemdeling die zich wil aansluiten? In Egypte, omdat Israel een ger werd toen ze in Egypte waren. Ze waren geassocieerd met de maatschappij, ze draaiden mee in de samenleving, ze maakten er deel

vanuit. ‘Ki gerim hèyitem b’èretz Mitzrayim’ (כִּי-גֵרִים הָיִיתֶם, בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם). Jullie woonden in

Egypte. Met deze assimilatie in Egypte in gedachten neemt Shapira ons mee naar een les voor ons.

Er zijn 3 woorden voor vreemdeling: Zar – een vreemdeling.
  Nochri – een buitenlander.
  Ger – een bewoner.

Ger is gelinkt aan gar - wonen, maar ook aan gi'ur – een bekeerling, iemand die het proces doorloopt om zich op het Joodse volk te enten. Dat gebeurde niet met geweld, maar geleidelijk. Dat is een grote les voor ons. "V'ger lo tilchatz" – we moeten de ger niet onder druk zetten, om iets te doen wat de Ruach haKodesh hem nog niet toevertrouwt om te doen. Tot zover *Rabbi Shapira*.

Wij, gelovigen in Yeshua vanuit het Vernieuwde Verbond, die bij Israël willen aansluiten, zijn in die zin gerim hatzèdeq. In het proces van terugkeer naar de geschreven Torah en het overnemen van Joodse gebruiken, mogen we niemand onder druk zetten. Laten we elkaar eerder bijstaan en helpen om deze weg te gaan, van integratie met het Joodse volk. En laten we verder vooral naar onszelf kijken, waaraan ik moet werken om een beter mens te zijn. Houdt hierbij in gedachten wat Ezechiël 47:22-23 zegt: onder het Vernieuwde Verbond zal de ger delen in de erfenis net als de geboren Israëlieten.

Tot slot

Nu nog iets over de Sinai-ervaring in Exodus 24. Hebr. 9:20 leert ons dat het bloed van het Verbond wat Moshe sprenge op het boek en op het volk al een heenwijzing was naar het bloed van Mashiach Yeshua. Bijzonder is dat toen Moshe de woorden van HaShem tot het volk gesproken had, het volk in vers 3 antwoordde dat ze al die woorden zullen doen – v'na'aseh. Dan schrijft Moshe de woorden op in een boek, bouwt een altaar en laat daarop offers brengen. Het bloed vangt hij op en de helft giet hij op het altaar. Als hij dan de woorden uit het boek uitroept dan antwoordt het volk: na'aseh v'nishmah – we zullen doen en gehoorzamen. Wonderlijk, het is alsof er door het bloed iets bij het volk is veranderd. Want nishmah betekent niet alleen gehoorzamen, maar het heeft ook de notie van 'voortdurend luisteren'. Vanwege onze yetzer haRa, de kwade neiging, zijn wij niet in staat om voortdurend te luisteren. Je kunt het echter ook omschrijven als het iemand naar de zin willen maken, zoals in een goed huwelijk. Want het Verbond bij de Sinai gaat het niet alleen over mishpatim – rechtsregels, maar het heeft ook de notie van het huwelijk. En dat is gebaseerd op liefde. Vanuit deze liefde werd het altaar genoemd in 20:24-27. En dan lezen we in 24:9-11 dat het volk via de 70 oudsten aan de Verbondsmaaltijd mag deelnemen. Is dit niet een profetisch plaatje van het avondmaal van de bruiloft van het Lam, waar Opb. 19:9 over spreekt? Mijns inziens is dit ook gelinkt aan de Pesach-Séder. Dat is niet alleen een herinnering aan het gebeurde in Mitzrayim, maar het verbindt ons aan het ultieme offer van Yeshua en wijst tevens naar de vervulling in het Koninkrijk van G-d, hier op aarde. Yeshua zei immers: Want Ik zeg u, dat Ik niet meer daarvan eten zal, totdat het (Pesach) vervuld zal zijn in het Koninkrijk G-ds, Luk. 22:16.

En wat lezen we dan nog verder over Moshe in Sh'mot 24? Hij mag de berg op en wordt na 6 dagen opgenomen in de heerlijkheid van de Eeuwige. Is dit niet een link naar het 1000-jarig Rijk, de 7^e dag van 1000 jaar? Dan mogen we met Yeshua mee naar het hemels Jeruzalem.

Dit is wat R' Shaul bedoelt in 1 Thess. 4:13-18. Dan zullen we altijd bij HaShem mogen zijn. Dan hebben we geen wensen of verlangens meer, maar zijn tot onze eindbestemming gekomen. Hier zie je weer iets van het profetische in de Torah.

Shabbat shalom!

27 Sh'vat 5782 / 29-01-2022

Fulp van der Velden